Undersökning av råvatten

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Nedan hittar du information om undersökning av råvatten enligt 17 § första stycket och bilaga 3, avsnitt B, tabell 1 till LIVSFS 2022:12.

Vad är råvatten?

Råvatten definieras som vatten som är avsett att användas som dricksvatten efter uppfordring eller intag och eventuell beredning, se 5 § LIVSFS 2022:12. Råvattnets sammansättning är avgörande för dricksvattnets säkerhet och kvalitet och beredningen behöver utformas baserat på resultatet av undersökningar av råvattnet. Verksamhetsutövare som producerar dricksvatten ska i sitt undersökningsprogram inkludera undersökning av råvatten, se 17 § LIVSFS 2022:12.

Faroanalys och kritiska styrpunkter för dricksvattenanläggningar

Råvattnet har stor betydelse för hur beredningen av dricksvattnet bör utformas. Därför är det avgörande att råvattnets kvalitet ingår i den inventering av faror som görs i faroanalysen. Det är viktigt att skaffa sig kunskap om föroreningskällor i råvattentäkten och dess tillrinningsområde, bland annat genom en noggrann faroanalys. Om det är möjligt bör ett kontinuerligt arbete utföras för att minska utsläppen från sådana föroreningskällor. Det är överlag bättre att motverka en förorening redan vid täkten än att senare införa en beredningsmetod för att ta bort föroreningen.

Råvattnets betydelse för beredningen av dricksvatten

Kunskap om variationer i råvattnets mikrobiologiska och kemiska kvalitet på kort och lång sikt är en förutsättning för att kunna utforma beredningen i vattenverket, liksom för styrning av beredningsprocesserna. Det är speciellt viktigt att kartlägga de sämsta förhållandena i råvattnet, och att se till att beredningen klarar dessa.

Beredningen bör med andra ord utformas så att det är möjligt att leverera ett fullgott dricksvatten även under förhållanden med sämsta råvattenkvalitet och maximal förbrukning.

Klimatets utveckling kan leda till försämrad råvattenkvalitet, till exempel genom ökad tillförsel av naturligt organiskt material (NOM) till ytvattentäkter. Därför behöver trender i råvattenkvaliteten övervakas. Förändrad råvattenkvalitet kan på sikt leda till att beredningen i vattenverket kan behöva ändras. Med hänsyn till rådande klimatförändringar bör producenten ta hänsyn till att allt fler händelser med extrem väderlek kan leda både till översvämningar och till råvattenbrist.

Undersökning av råvatten

Minimikrav för undersökning av råvatten framgår av bilaga 3, avsnitt B, tabell 1 till LIVSFS 2022:12. Undersökningen ska utföras vid den punkt där råvatten tas in i vattenverket och minst omfatta de parametrar som anges. Alla verksamhetsutövare som producerar dricksvatten, oavsett storlek, behöver ha information om dessa parametrar i råvattnet.

I LIVSFS 2022:12 finns inga gränsvärden att förhålla sig till för råvattenparametrarna. Anledningen är att det främsta syftet med undersökning av råvatten är att verksamhetsutövaren ska få tillräcklig information om råvattnets kvalitet och eventuella årstidsvariationer för att kunna utforma beredningen på ett ändamålsenligt sätt. Ett undantag är dock parametern somatiska kolifager, som är en del av driftkontrollen men vars undersökning ingår i råvattenkontrollen.

Program för driftkontroll

I de allra flesta fall behöver undersökningen av råvattnet utökas med fler parametrar, se bilaga 3, avsnitt C till LIVSFS 2022:12.

Utvidgning eller minskning av parametrar och undersökningsfrekvens

Svenskt Vatten har även information undersökning av råvatten som verksamhetsutövare kan ta del av, läs

mer i Svenskt Vattens publikation P121.

Kommersiella och offentliga verksamheter som i genomsnitt producerar mindre än 10 m3 dricksvatten per dygn eller försörjer färre än 50 personer med dricksvatten omfattas inte av kravet på faroanalys. Därför finns inget krav på att undersökningen av råvatten måste innehålla fler parametrar än de som framgår i bilaga 3, avsnitt B, tabell 1 till LIVSFS 2022:12. Små verksamhetsutövare kan använda resultatet från råvattenundersökningarna till att göra trendanalyser över kvaliteten och fånga upp eventuella behov av justeringar i beredningen.

Undersökningsfrekvensen för råvatten baseras på producerad volym dricksvatten per dygn samt om råvattnet kommer från grundvatten, ytvattenpåverkat grundvatten eller ytvatten. Dessa frekvenser följer i stort samma intervaller som för provtagningspunkten utgående dricksvatten. Detta för att producenten ska kunna genomföra undersökning av råvatten och utgående dricksvatten vid samma tillfälle.

Undersökning av råvattnet krävs inte om ingen beredning av dricksvattnet sker och den producerade volymen dricksvatten är mindre än 10 m^3 per dygn.

I vissa fall återanvänds vatten för att producera dricksvatten, till exempel genom återanvändning av regnvatten eller processvatten från livsmedelsproduktion. Om råvattnet inte är ett opåverkat grundvatten bör det bedömas som ett ytvatten och följa de undersökningsfrekvenser som gäller för ytvatten.

Undersökning av somatiska kolifager

Undersökning av somatiska kolifager i råvatten behöver endast genomföras om faroanalysen indikerar att det är nödvändigt. Det är exempelvis lämpligt om det finns misstanke om fekal förorening från till exempel avloppsutsläpp nära råvattenintaget till vattenverket. Ett annat exempel där det är lämpligt är om vattenverket saknar ett effektivt desinfektionssteg mot virus och råvattnet utgörs av ytvatten.

Eftersom undersökning av somatiska kolifager endast behöver utföras baserat på resultatet av faroanalysen behöver kommersiella och offentliga verksamheter under storleksgränsen 10/50 inte undersöka parametern.

Mer information

Svenskt Vatten - P 121 - Riktlinjer för råvattenkontroll

Senast uppdaterad 19 augusti 2025 Ansvarig grupp ROR_DK